

En tidsbegränsad vapenamnesti 2018

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om en tidsbegränsad vapenamnesti. Syftet med lagförslaget är att minska antalet illegala vapen i samhället.

Förslaget innebär bl.a. att den som innehar skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det inte ska dömas till ansvar för innehavet om han eller hon frivilligt lämnar in vapnet eller ammunitionen till Polismyndigheten under perioden februari–april 2018. Skjutvapen eller ammunition som har lämnats in till Polismyndigheten ska som huvudregel förstöras.

Regeringen föreslår att bestämmelserna tas in i en särskild lag som ska träda i kraft den 1 februari 2018 och upphöra att gälla vid utgången av augusti 2019.

Utskottet föreslår även ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsyrkande om att även handgranater ska omfattas av amnestin. Enligt utskottet bör regeringen så snart som möjligt återkomma till riksdagen med ett förslag till en tidsbegränsad amnesti för handgranater.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:185 En tidsbegränsad vapenamnesti 2018.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:185.

2. Handgranater

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen så snart som möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en tidsbegränsad amnesti för handgranater och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:3747 av Johan Hedin (C).

Stockholm den 15 juni 2017

På justitieutskottets vägnar

Annika Hirvonen Falk

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Pål Jonson (M), Mikael Cederbratt (M), Rickard Nordin (C), Patrick Reslow (-), Sultan Kayhan (S) och Gustaf Lantz (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2016/17:185 En tidsbegränsad vapenamnesti 2018. Propositionen innehåller ett förslag till en ny tidsbegränsad lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Lagförslaget finns i bilaga 2.

En följdmotion har väckts. Förslaget i motionen återges i bilaga 1.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Utskottets överväganden

Lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen så snart som möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en tidsbegränsad amnesti för handgranater och tillkännager detta för regeringen.

Propositionen

Bakgrund

Regler för innehav av vapen m.m.

Enligt 2 kap. vapenlagen (1996:67) krävs det tillstånd av Polismyndigheten för att få inneha skjutvapen eller ammunition. Det krävs också tillstånd för att få inneha sådana föremål som i vapenlagen jämföras med skjutvapen, t.ex. tårgasanordningar och vissa vapendelar. Tillstånd krävs vidare för att driva handel med skjutvapen och för att yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn. Undantag från krav på tillstånd gäller för den som har fyllt 18 år för vissa vapen med en begränsad effekt i förhållande till andra jämförbara skjutvapen. I 3 kap. vapenlagen finns bestämmelser om under vilka förutsättningar den som har tillstånd att inneha ett vapen får låna ut det till någon annan.

Att inneha skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det är straffbart. Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst två år (9 kap. 1 § första stycket vapenlagen). Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst ett och högst fyra år, och är det synnerligen grovt döms för synnerligen grovt vapenbrott till fängelse i lägst tre och högst sex år (9 kap. 1 a §). Om brottet är ringa, eller om gärningen har begåtts av oaksamhet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader (9 kap. 1 § andra stycket). Den som uppsåtligen eller av oaksamhet innehar ammunition utan att ha rätt till det döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (9 kap. 2 § d).

I syfte att få personer som innehar vapen olagligt att lämna in dem till polisen finns sedan den 1 juli 2000 en permanent särskild åtalsregel i 9 kap. 7 § vapenlagen. Enligt den får åtal mot någon som frivilligt lämnar in skjutvapen eller ammunition till Polismyndigheten väckas endast om det är motiverat från allmän synpunkt.

Tidigare vapenamnestier

Det har genomförts tre tidigare vapenamnestier, dvs. tillfälliga perioder av ansvarsfrihet för vissa brott mot vapenlagen, i Sverige. Den första genomfördes under perioden juli–september 1993, den andra under perioden mars–maj 2007 och den senaste under perioden mars–maj 2013. Vid den första amnestin lämnades det in drygt 17 000 skjutvapen och vid den andra nästan 14 000 skjutvapen. Dessutom kom det in omkring 15 ton ammunition under respektive amnesti. Vid amnestin 2013 lämnades det in över 15 000 illegala skjutvapen och över 36 ton ammunition.

Av utvärderingen av amnestin 2013 framgår att i stort sett alla dåvarande polismyndigheter ansåg att lagstiftningen och föreskrifterna var tydliga och bra.

Regeringens skäl för en ny vapenamnesti

Regeringen konstaterar att det vid varje given tidpunkt i Sverige finns vapen som innehas av personer som inte har rätt att inneha dem. Ibland rör det sig om vapen som innehavaren har skaffat sig trots att han eller hon är fullt medveten om att det är olagligt. Många gånger kan det dock handla om vapen som en person upptäcker att han eller hon innehar utan att tidigare ha varit medveten om det. Så kan t.ex. vara fallet när en person hittar ett vapen i sin bostad sedan en anhörig har flyttat eller avlidit. Bland dessa personer finns det sannolikt ett flertal som skulle vilja göra sig av med vapnet, men som inte vågar lämna in det till Polismyndigheten av rädsla för att dömas för vapenbrott.

Det ligger enligt regeringen i samhällets intresse att få kontroll över sådana vapen, särskilt som dessa vapen sannolikt i större utsträckning än lagligt innehavda vapen förvaras på ett sätt som inte är betryggande från säkerhetssynpunkt. Detta kan leda till att vapnen stjäls och i ett senare led används vid brott. En stor del av de skjutvapen som kommer till brottslig användning utgörs av vapen som innehas olagligt. Tillgång till skjutvapen utgör ofta en förutsättning för att grova brott ska komma till stånd. Inom kriminella kretsar används vapen vid utförandet av andra allvarliga brott, vilket ökar risken för att en våldssituation ska få svåra följder. Det finns dessutom tecken på att personer som tillhör kriminella gäng har tillgång till skjutvapen i större utsträckning än tidigare. Benägenheten att använda vapen, liksom andelen dödligt våld med skjutvapen, förefaller enligt regeringens iakttagelser ha ökat. Enligt Brottsförebyggande rådets analys Skjutningar 2006 och 2014 – omfattning, spridning och skador, kortanalys 7/2015, var antalet bekräftade eller sannolika skjutningar 20 procent fler 2014 än 2006 och antalet skottskadade personer nära 50 procent fler 2014 än 2006 (prop. 2015/16:113 s. 50). Skjutningarna handlar ofta om uppgörelser mellan olika kriminella grupperingar och inte sällan äger dessa rum på allmän plats med fara för allmänheten. Under 2015 beslagtogs över 1 300 illegala vapen i Sverige. Regeringen anför att dessa omständigheter tyder på att det fortsätter att finnas

en ansenlig mängd illegala vapen i omlopp i landet och att det med all sannolikhet även har tillkommit ett inte obetydligt antal illegala vapen sedan vapenamnestin 2013.

Eftersom de tidigare vapenamnestierna alla innebar att antalet okontrollerade vapeninnehav minskade betydligt får det enligt regeringen antas att amnestierna även har haft en viss brottsförebyggande effekt. Detta talar för att en ny vapenamnesti kan få ett positivt resultat, inte bara genom att antalet illegala vapen i samhället reduceras, utan även genom att riskerna för brott som begås med användning av vapen minskar.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att en ny vapenamnesti ska genomföras.

Amnestins och lagens giltighetstider

Inför genomförandet av såväl 2007 års som 2013 års vapenamnesti ansåg regeringen att övervägande skäl talade mot en vapenamnesti som är obegränsad i tiden, bl.a. på grund av risken för att inlämnandet av skjutvapen skulle fördröjas och eftersom det skulle kunna uppstå bevissvårigheter. Regeringen ansåg också att en permanent amnesti skulle innebära en viss ständig dubbelreglering i förhållande till den särskilda åtalsregel som gäller vid frivilligt inlämnade av skjutvapen (prop. 2006/07:20 s. 11 och prop. 2012/13:38 s. 12 f.).

Regeringen föreslår i den aktuella propositionen att vapenamnestin även denna gång ska vara tidsbegränsad och i likhet med tidigare amnestier pågå under tre månader, mellan februari och april 2018. Under denna tid bedömer regeringen att potentiella inlämnare har tillräckligt med tid att utnyttja amnestin samtidigt som kostnaderna för de säkerhetsarrangemang som måste vidtas och upprätthållas vid inlämningsställena kan hållas på en rimlig nivå. Därutöver, anför regeringen, bör det beaktas att erfarenheterna från de tidigare vapenamnestierna har visat att de flesta vapnen lämnas in i slutet av amnestiperioden.

Eftersom de flesta av de föremål som kommer att lämnas in under amnestin kan förväntas komma in i slutet av perioden måste regler som avser hanteringen av inlämnade vapen gälla under en längre tid än amnestin pågår. Regeringen föreslår därför att den nya lagen ska upphöra att gälla först vid utgången av augusti 2019.

Den närmare utformningen av amnestin

Det finns enligt regeringen goda skäl för att – i fråga om den nya lagen om vapenamnesti – använda de tidigare lagarna om ansvarsfrihet vid vapenbrott som utgångspunkt. De tidigare vapenamnestierna innebar alla att den som innehade ett skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det inte skulle dömas till ansvar för det olagliga innehavet enligt vapenlagen, om han eller hon frivilligt lämnade eller lät lämna in vapnet eller ammunitionen till en polismyndighet under amnestins giltighetstid. Inlämnaren behövde inte lämna

uppgift om sin identitet. Inlämnad egendom vars ägare inte var känd tillföll staten. Detsamma gällde sådan egendom vars ägare var känd men där ägaren avstått från att göra anspråk på egendomen efter att ha getts tillfälle till det. Av lagarna följde vidare att egendom som hade tillfallit staten skulle förstöras, om den inte behövdes för musealt, militärt eller annat liknande ändamål. I de senaste lagarna var uttrycket ”annat liknande ändamål” ersatt med ”Statens kriminaltekniska laboratoriums verksamhet”.

I likhet med vad som gällde vid de tidigare vapenamnestierna föreslår regeringen således att den som innehar ett skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det inte ska dömas till ansvar för detta, om han eller hon frivilligt lämnar in eller låter någon annan lämna in vapnet eller ammunitionen till Polismyndigheten under amnestiperioden. Inlämnaren ska även enligt det nya lagförslaget ha rätt att vara anonym. Om den som olagligt innehar vapen eller ammunition inte själv lämnar in egendomen, utan ger någon annan i uppdrag att göra det, gäller ansvarsfriheten för båda. Lagtexten gör inte skillnad på om den som lämnar in vapnet eller ammunitionen gör det för egen eller för någon annans räkning.

Regeringen anser vidare att amnestin bör omfatta alla skjutvapen och all ammunition som det enligt vapenlagen krävs tillstånd för att få inneha, men understryker att ansvarsfriheten bara ska gälla för det olagliga innehav som innehavaren av vapnet eller ammunitionen har gjort sig skyldig till. Polismyndigheten kommer alltså, påpekar regeringen, att kunna utföra sedvanliga kriminaltekniska undersökningar av inlämnade föremål i syfte att utreda andra brott som kan ha samband med föremålen. Det kan gälla brott begångna av såväl innehavaren som av andra personer. Åklagarmyndigheten anförde vid remissbehandlingen av lagförslaget att det kunde finnas anledning att överväga att låta amnestin omfatta även handgranater, under förutsättning att inlämnandet kan göras på ett säkert sätt. Regeringen anför i propositionen i fråga om Åklagarmyndighetens förslag att det saknas beredningsunderlag för en sådan utvidgning i det nu aktuella lagstiftningsärendet. Regeringen uppger dock att den avser att återkomma i frågan.

Även när det gäller frågan om vad som ska hända med inlämnad egendom finns det enligt regeringen anledning att utgå från hur tidigare amnestier varit utformade. Skjutvapen och ammunition som lämnas in till Polismyndigheten med stöd av lagen ska således även enligt den nya lagen som huvudregel tillfalla staten. Om egendomen lämnas utan ägarens samtycke ska emellertid ägaren ha rätt att göra anspråk på den. Egendom som har tillfallit staten ska som huvudregel förstöras.

I lagen ska det upplysas om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om hanteringen av skjutvapen och ammunition.

Motionen

I motion 2016/17:3747 anför Johan Hedin (C) att amnestin mot bakgrund av den ökade användningen av handgranater vid kriminella uppgörelser bör omfatta även sådana varor, under förutsättning att inlämnandet kan göras på ett säkert sätt. Motionären vill därför att regeringen återkommer med ett förslag på hur detta ska kunna gå till.

Pågående arbete

I en promemoria från den 2 juni 2017 (En amnesti för explosiva varor, Ju2017/05008/L4) som tagits fram inom Justitiedepartementet föreslås en tidsbegränsad lag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. Enligt förslaget ska den som hanterar, överför eller importerar en explosiv vara (t.ex. en handgranat) utan att ha rätt till det inte dömas till ansvar för detta om han eller hon under en viss period frivilligt kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta den explosiva varan. Enligt promemorian bör perioden inte sammanfalla med den aktuella vapenamnestin, utan vara mellan den 15 oktober 2018 och den 11 januari 2019. Promemorian har skickats ut på remiss till senast den 4 september 2017.

Utskottets ställningstagande

Skjutvapen är ofta en komponent i grova brott, och ett enda vapen i orätta händer kan vålla förödande skada. Det är därför angeläget att minska mängden vapen i samhället. Ett sätt att åstadkomma en vapenminskning är att införa en vapenamnesti.

Det har gått fyra år sedan den senaste tillfälliga vapenamnestin genomfördes i Sverige. I likhet med regeringen anser utskottet att det kan antas att det sedan dess har tillkommit så många olagliga vapen i samhället att det är motiverat med en ny amnestiperiod. Utskottet ser därför positivt på regeringens förslag om en ny tillfällig vapenamnesti.

Enligt regeringens lagförslag ska vapenamnestin omfatta alla skjutvapen och all ammunition som det enligt vapenlagen krävs tillstånd för att få inneha. Utskottet delar motionärens oro för den ökande användningen av handgranater bland kriminella. Det finns mot denna bakgrund skäl som talar för att även sådana varor bör omfattas av den nya vapenamnestin, under förutsättning att inlämnandet kan göras på ett säkert sätt. Som framgår har det också tagits fram en promemoria inom Justitiedepartementet med ett förslag till en tidsbegränsad amnesti för bl.a. handgranater. Mot bakgrund av den ökande användningen av handgranater vid kriminella uppgörelser är det enligt utskottet viktigt att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med ett sådant lagförslag. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2016/17:3747 (C).

Utskottet finner att regeringens lagförslag i övrigt är ändamålsenligt utformat och att det bör antas. Därmed föreslår utskottet att riksdagen antar det lagförslag som läggs fram i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:185 En tidsbegränsad vapenamnesti 2018:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott.

Följdmotionen

2016/17:3747 av Johan Hedin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera handgranater i vapenamnestin och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa vapenbrott

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som innehar ett skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det ska inte dömas till ansvar för detta enligt 9 kap. 1 §, 1 a § eller 2 § första stycket i vapenlagen (1996:67), om han eller hon frivilligt lämnar in eller låter någon annan lämna in vapnet eller ammunitionen till Polismyndigheten under perioden februari–april 2018.

Det som sägs om skjutvapen i denna lag gäller även sådana föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen.

2 § Den som lämnar in eller den som låter någon annan lämna in skjutvapen eller ammunition enligt 1 § har rätt att vara anonym.

3 § Skjutvapen och ammunition som har lämnats in enligt 1 § tillfaller staten.

Detta gäller dock inte om egendomen har lämnats in utan ägarens samtycke och ägaren gör anspråk på egendomen. Om egendomens ägare är känd, ska ett sådant anspråk göras inom en månad från det att ägaren fick del av en underrättelse från Polismyndigheten om att egendomen lämnats in till myndigheten. I annat fall ska anspråket göras inom tre månader från det att egendomen lämnades in.

4 § Skjutvapen och ammunition som har tillfallit staten enligt 3 § ska förstöras, om egendomen inte behövs för musealt eller militärt ändamål eller för Polismyndighetens verksamhet.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om hanteringen av skjutvapen och ammunition som har lämnats in enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 2018.
 2. Lagen upphör att gälla vid utgången av augusti 2019.